

Complexnummer: 530420

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Rijksmuseum

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

5680, 530421, 530422, 530423

Woonplaats

Amsterdam

Gemeente

Amsterdam

Provincie

Noord-Holland

Hoofdadres van hoofdobject

Stadhouderskade 42, 1071 ZD Amsterdam

Complexomschrijving

Complex het Rijksmuseum bestaat uit het RIJKSMUSEUM, MUSEUMTUIN met HEKKEN en BOUWFRAGMENTEN, DIRECTEURSVILLA en SCHOOLGEBOUW voor tekenonderwijs. Het Rijksmuseum wordt omgeven door een tuin die als buitenmuseum is ontworpen in de traditie van internationale voorbeelden als Musée de Cluny in Parijs en het Germanisches Nationalmuseum in Neurenberg. In de zuidoostelijke hoek van de museumtuin staat de directeursvilla: de tuin kreeg rondom de directeursvilla een afwijkend ontwerp om duidelijk onderscheid te maken tussen het publiek toegankelijk deel en het privé gedeelte. Naast de directeursvilla is het schoolgebouw gesitueerd, opgericht ten behoeve van tekenonderwijs. Het complex wordt begrensd door de Stadhouderskade, Hobbemakade, Hobbemastraat en Jan Luijkenstraat, en wordt van noord naar zuid doorkruist door de Museumstraat; zie ook bijbehorende kaart. Het Rijksmuseum, directeursvilla, schoolgebouw en museumtuin vormen een complex waarvan de onderdelen integraal met elkaar zijn verbonden door gebruik en ontwerp.

Waardering: Het complex is van algemeen cultuurhistorisch belang omdat het een tastbaar manifest is van de opvattingen over educatie en museologie. Tevens van belang vanwege de opvattingen van het tekenonderwijs in de laatste decennia van de 19de eeuw.

Het complex is van algemeen belang vanwege de grote architectuurhistorische betekenis voor het oeuvre van P.J.H. Cuypers die het als Gesamtkunstwerk heeft ontworpen. Bovendien van belang wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur: de collectie van het museum wordt getoond zowel in het gebouw zelf alsmede tegen en in de buitengevels en in de omringende museumtuin waarbij in een aantal opgestelde bouwfragmenten zelf weer

bouwfragmenten zijn ingemetseld.

Het complex is van algemeen belang vanwege de bijzondere beeldbepalende en stedenbouwkundige betekenis; gelegen aan de rand en in de middenas van het Museumplein.

Het complex is van algemeen belang vanwege de ensemblewaarde van museum, museumtuin, villa en schoolgebouw welke nog gaaf en herkenbaar aanwezig is.

Het complex is van algemeen belang vanwege de hoge mate van gaafheid en herkenbaarheid van de oorspronkelijke functies van de complexonderdelen.

Het complex is van algemeen belang vanwege de zeldzaamheidswaarde: het gaat hier om een Gesamtkunstwerk, een ensemble van de hand van één ontwerper met eenheid in stijl, detaillering, ouderdom, onderlinge betrokkenheid en functie.

Het complex is van algemeen tuinhistorisch belang vanwege de opvattingen van P.J.H. Cuypers over de tuin in de traditie van openlucht hofcollecties en negentiende eeuwse openbare collecties en is bovendien te beschouwen als navolging van de tuinen bij het Musée de Cluny in Parijs en die bij het Germanisches Nationalmuseum in Neurenberg: de tuin als buitenmuseum. De tuinaanleg zelf is ook bedoeld als historisch educatief object omdat het ontwerp terugrijpt op de Nederlandse tuingeschiedenis van de 16de tot de 18de eeuw, er historische beelden, tuinornamenten en grotere bouwfragmenten worden getoond in vaste en wisselende opstelling en het ontwerp aansluit op de historiserende bouwstijl van het museum.

Monumentnummer*: 5680

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 6 oktober 1970
Kadaster deel/nr: 4516/51

Complexnummer

530420

Complexnaam

Rijksmuseum

Woonplaats*

Amsterdam

Gemeente*

Amsterdam

Provincie*

Noord-Holland

Straat*

Museumstraat

Nr*

1

Toev.*

Postcode*

1071 XX

Woonplaats*

Amsterdam

Situering

Locatie

Stadhouderskade

42

1071 ZD

Amsterdam

Kadastrale gemeente*

Amsterdam

Sectie*

R

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

7007

Amsterdam

R

5515

Amsterdam

R

5517

Amsterdam

R

7005

Rijksmonumentomschrijving**

RIJKSMUSEUM, gebouwd 1877-1885 door P.J.H. Cuypers, hoofdzakelijk in neo-rennaissance vormen. Klokkenspel met 23 niet beschermde moderne klokken en 1 klok van Peter van den Ghein, 1583. Buiten gebruik gesteld trommelspelwerk van Addicks uit 1901.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Welzijn, kunst en cultuur

Functie

Museum

Monumentnummer*: 530421

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 25 november 2011
Kadaster deel/nr: 60694/81

Complexnummer

530420

Complexnaam

Rijksmuseum

Woonplaats*

Amsterdam

Gemeente*

Amsterdam

Provincie*

Noord-Holland

Straat*

Stadhouderskade

Nr*

42

Toev.*

Postcode*

1071 ZD

Woonplaats*

Amsterdam

Situering

Bij

Locatie

Kadastrale gemeente*

Amsterdam

Sectie*

R

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

7005

Amsterdam

R

5515

Amsterdam

R

7006

Amsterdam

R

7007

Amsterdam

R

5517

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

MUSEUMTUIN met HEKWERKEN en BOUWFRAGMENTEN naar ontwerp uit 1884 van P.J.H. Cuypers. De nagenoeg symmetrische vorm van de omtrek van de tuin wordt in hoofdzaak bepaald door de situatie ter plaatse: begrensd door de Stadhouderskade, Hobbemakade, Hobbemastraat en Jan Luijkenstraat, en van noord naar zuid doorkruist door de Museumstraat. De tuin is aangelegd tussen 1884 en 1916, overwegend in een historiserende stijl waarin verschillende oud-Nederlandse tuinstijlen werden gecombineerd.

Omschrijving

De MUSEUMTUIN wordt omgeven door een smeedijzeren HEKWERK in neogotische stijl (1883). De beplanting bestaat onder meer uit gesnoeide, geometrische broderies, hagen, gazons, berceaus en gedeelten met vaste planten. De gebruikte beplanting bestaat uit inheemse soorten (wat zou stroken met de visie van Cuypers op de oud-Nederlandse tuinstijlen) maar op bewaard gebleven beplantingslijsten uit die tijd staan ook veel uitheemse bomen, struiken en vaste planten. De beplanting is grotendeels laag gehouden waardoor de gebouwen van een afstand te zien zijn. In de tuin liggen enkele vijvers. Het tuindeel tussen de directeursvilla en de tekenschool is in

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

landschappelijke stijl opgezet en afgescheiden van de museumtuin door een smeedijzeren HEKWERK. Dit om aan te geven dat het hier (oorspronkelijk) om een privétuin van de villa ging, welke geen onderdeel uitmaakte van het publiek toegankelijk gedeelte waar de BOUWFRAGMENTEN zijn tentoongesteld.

De tuin is in verschillende compartimenten ingedeeld. Die compartimenten worden zichtbaar gemaakt door de verschillen in ontwerp en de verspreide ligging rondom het museum. In die compartimenten zijn historische beelden, tuinornamenten en grotere bouwfragmenten opgesteld waardoor de tuin als een verlengstuk van het museum fungeert. Een aantal van deze objecten (o.a. beelden, tuinornamenten) vormt dan ook onderdeel van een wisselende collectie (en zijn niet afzonderlijk beschermd als rijksmonument). Een aantal objecten wordt vanwege hun omvang wel permanent tentoongesteld en vormen onlosmakelijk onderdeel van de beschermde tuinaanleg. Onder de laatste categorie bevinden zich aan de westzijde een toegangshek uit de tweede helft van de 17de eeuw, afkomstig van buitenplaats Over-Amstel. In de zuidwesthoek staan de Herenpoort uit Groningen en de Bergpoort uit Deventer tegen elkaar aan gemetseld. De ruimte tussen beide poorten is opgevuld met bouwfragmenten waaronder een balkon (1674) van Herengracht 625 te Amsterdam. In het zuidelijke deel staan de poort van het Duitse Huis (1617) uit Utrecht en de Stadhouderspoort (1617) uit Den Haag. Ook deze twee poorten zijn tegen elkaar aan geplaatst. Iets verderop staat een tuinkoepel (1730) uit Haarlem met ingemetselde bouwfragmenten. Eveneens aan de zuidkant maar dan aan de andere kant van de Museumstraat, staat het smeedijzeren toegangshek van buitenplaats De Voorst (1700) en een tuinhuis met zonnewijzer (1731) afkomstig van Keizersgracht 585 te Amsterdam. Aan de oostzijde bevinden zich nog brokstukken van hekpijlers en een piëdestal uit de 17de en 18de eeuw.

Waardering

De museumtuin is

- van algemeen cultuurhistorisch en tuinhistorisch belang omdat het een tastbaar manifest is van de opvattingen over educatie en museologie. De wijze van tentoonstellen van de bouwfragmenten past in een traditie van openlucht hofcollecties en negentiende eeuwse openbare collecties en is bovendien te beschouwen als navolging van de tuinen bij het Musée de Cluny in Parijs en die bij het Germanisches Nationalmuseum in Neurenberg: de tuin als buitenmuseum. De tuinaanleg zelf is ook bedoeld als historisch educatief object omdat het ontwerp teruggrijpt op de Nederlandse tuingeschiedenis van de 16de tot de 18de eeuw, er in vaste en wisselende opstelling de collectie historische beelden, tuinornamenten en grotere bouwfragmenten worden getoond en het ontwerp aansluit op de historiserende bouwstijl van het museum.

- van algemeen belang vanwege de grote architectuurhistorische betekenis voor het oeuvre van P.J.H. Cuypers die het als Gesamtkunstwerk heeft ontworpen. Bovendien van belang wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur: de collectie van het museum wordt getoond

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Welzijn, kunst en cultuur

Functie

Museum

Monumentnummer*: 530422

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 25 november 2011
Kadaster deel/nr: 60694/81

<i>Complexnummer</i>				<i>Complexnaam</i>		
530420				Rijksmuseum		
<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Amsterdam	Amsterdam		Noord-Holland			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Hobbemastraat	21		1071 XZ	Amsterdam		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>		<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
Amsterdam	R				3880	

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

DIRECTEURSVILLA uit 1883 naar ontwerp van P.J.H. Cuypers. De directeursvilla is gelegen in de zuidoostelijke hoek van de museumtuin, en vormt een integraal onderdeel met het complex Rijksmuseum. De stedenbouwkundige relatie met de naastgelegen tekenschool, wordt zichtbaar door de plaatsing van de achtergevels op één lijn en de plaatsing van de noklijnen op één lijn. Na de Tweede Wereldoorlog (1949) werd de villa, waarin vanaf het begin behalve gewoond ook gewerkt werd, geheel ingericht als directiegebouw. Onder andere de wetenschappelijke en administratieve staf was er ondergebracht. Er waren kamers voor conservatoren en assistenten en een conciërgewoning. De functie van directeurswoning verviel daarmee. Tussen de villa en de tekenschool ligt een privétuin (zie monumentnummer 530421).

Omschrijving

De DIRECTEURSVILLA is gebouwd op een kruisvormige plattegrond en bestaat uit twee haaks kruisende rechthoeken: een smalle met daarin de entree, het centrale trappenhuis, de (latere) lift en kleinere vertrekken en een brede met daarin de grotere representatieve woon- en werkvertrekken. Het gebouw heeft een begane grond en twee verdiepingen, de laatste is op de zuidelijke hoeken voorzien van doorgetrokken erkers, tot voorbij de gootlijst, waardoor ter plaatse sprake is van een volwaardige derde verdieping.

In de architectonische hoofdvorm is duidelijk sprake van een hiërarchie in geleding en vormgeving. De symmetrische voorgevel is de belangrijkste, gevolgd door de zijgevels. De achtergevel, vanaf de openbare weg

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

nauwelijks zichtbaar, is voorzien van minder vensteropeningen dan de overige drie gevels. De kap is samengesteld uit twee haaks kruisende zadeldaken, met daarop aan de voorzijde aantakkend een trapeziumvormige dwarskap, op zijn beurt weer verbonden met de piramidedaken van de erkers. Deze laatste zijn voorzien van torenspitsen. Alle gevels zijn opgetrokken in rode verblendsteen, en de plint in hardsteen. De overige detaillering is uitgevoerd in zandsteen, gele verblendsteen en in lichte profielstenen. De interne draagconstructie en (delen van) de kap zijn van ijzer. De met leien gedekte kappen (afwisselend in Rijn- en Maasdekking) zijn voorzien van detaillering in zink en ijzer.

De plattegrond is door de groepering van de belangrijkste ruimten aan weerszijden van het trappenhuis te kenschetsen als een centrale aanleg rond een 'Hall' naar Engels voorbeeld, eigen aan het type van de grotere villa of het landhuis. Het trappenhuis vormt de kern van het gebouw en is in hoofdvorm bewaard gebleven. Een groot aantal interieuronderdelen is door latere aanpassingen aan het oog onttrokken. Onder de sauslaag is het oude sjabloonwerk nog wel aanwezig. Andere bijzondere interieuronderdelen zijn onder andere de diverse schouwen met schilderijen, tegeltableaus met spreuken, beschilderd cassettenplafond, lambriseringen en deuren met snijwerk. Het interieur wordt gekenmerkt door een rijke afwerking, waarbij de iconografie is afgestemd op de dienstfunctie van een directeurswoning.

Waardering

De villa is

- van algemeen cultuurhistorisch belang omdat het een tastbaar manifest is van de opvattingen over educatie en museologie.
- van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als belangrijk onderdeel van het oeuvre van P.J.H. Cuypers.
- van algemeen belang vanwege de ensemblewaarde van museum, museumtuin, villa en schoolgebouw, ontworpen door P.J.H. Cuypers als Gesamtkunstwerk, welke nog gaaf en herkenbaar aanwezig is. De villa als onderdeel van het complex Rijksmuseum is tevens van algemeen belang vanwege de bijzondere beeldbepalende en stedenbouwkundige betekenis; gelegen aan de rand en in de middenas van het Museumplein.
- van algemeen belang vanwege de hoge mate van gaafheid en herkenbaarheid van de oorspronkelijke functie.
- van algemeen belang vanwege de zeldzaamheidswaarde: het is een integraal onderdeel van een Gesamtkunstwerk, een ensemble van de hand van één ontwerper met eenheid in stijl, detaillering, ouderdom, onderlinge betrokkenheid en functie.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Welzijn, kunst en cultuur

Functie

Museum

Monumentnummer*: 530423

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 25 november 2011
Kadaster deel/nr: 60694/81

Complexnummer

530420

Complexnaam

Rijksmuseum

Woonplaats*

Amsterdam

Gemeente*

Amsterdam

Provincie*

Noord-Holland

Straat*

Hobbemastraat

Nr*

25

Toev.*

Postcode*

1071 XZ

Woonplaats*

Amsterdam

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Amsterdam

Sectie*

R

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

681

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

SCHOOLGEBOUW voor tekenonderwijs uit 1890-1891 naar ontwerp van P.J.H. Cuypers. De school is gelegen in de zuidoostelijke hoek van de museumtuin en vormt een integraal onderdeel van het complex Rijksmuseum. Het gebouw had tot doel het kunst- en tekenonderwijs in Nederland op een hoger plan te tillen en is een uitvloeisel van de ideeën over het verheffen van kunst- en kunstnijverheidsonderwijs.

Omschrijving

Het SCHOOLGEBOUW heeft een T-vormige plattegrond en bestaat uit twee bouwlagen en een kelder onder een zadeldak. Dwars op het gebouw, in het midden, is als min of meer zelfstandige uitbouw een vleugel in de vorm van een kapel geplaatst, eveneens met twee bouwlagen onder een afzonderlijke kap. Het gebouw is opgetrokken in rode verblendsteen met decoratief gebruik van gele verblendsteen en natuurstenen onderdelen. Op de gevels zijn diverse tegeltableaus met spreuken aangebracht. De kopse kant van het gebouw aan de zijde van de Hobbemakade wordt gekenmerkt door een torenuitbouw. Onder het gebouw bevinden zich drijvende (oorspronkelijk geheime) reinwaterkelders ten behoeve van de Stelling van Amsterdam. Het interieur is sober gehouden. Nog aanwezig zijn onder andere paneeldeuren, onbeschilderd houten gewelf, en resten van de lambrisering. Een opvallende karakteristiek wordt gevormd door de constructie van het gebouw: gemetselde troggewelfjes met I-profielen in de kelders en zwaardere ijzeren I-profielen met daarop kinderbinten voor de lokalen. De I-profielen van de lokalen zijn aan het oog onttrokken door houten beplating en rusten op bewerkte consoles.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registregegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Als type is de tekenschool vergelijkbaar met het gangbare type schoolgebouw in deze periode: de klaslokalen aan één zijde van de lange gang en de toiletgroepen daartegenover. Er zijn wel verschillen die samenhangen met de aard van het tekenonderwijs. De bewuste oriëntatie van de klaslokalen op het noorden en de hoge vensters zijn daar voorbeelden van. De school is stilistisch en in uitgangspunten vergelijkbaar met het hoofdgebouw, geïnspireerd op de Hollandse renaissance en de late gotiek.

Waardering

Het schoolgebouw is

- van algemeen cultuurhistorisch belang omdat het een tastbaar manifest is van de opvattingen over educatie en museologie. Tevens van belang vanwege de opvattingen van het tekenonderwijs in de laatste decennia van de 19de eeuw.
- van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als belangrijk onderdeel van het oeuvre van P.J.H. Cuypers.
- van algemeen belang vanwege de ensemblewaarde van museum, museumtuin, villa en schoolgebouw, ontworpen door P.J.H. Cuypers als Gesamtkunstwerk, welke nog gaaf en herkenbaar aanwezig is. Het schoolgebouw als onderdeel van het complex Rijksmuseum is tevens van algemeen belang vanwege de bijzondere beeldbepalende en stedenbouwkundige betekenis; gelegen aan de rand en in de middenas van het Museumplein.
- van algemeen belang vanwege de hoge mate van gaafheid en herkenbaarheid van de oorspronkelijke functie.
- van algemeen belang vanwege de zeldzaamheidswaarde: het is een integraal onderdeel van een Gesamtkunstwerk, een ensemble van de hand van één ontwerper met eenheid in stijl, detaillering, ouderdom, onderlinge betrokkenheid en functie.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Welzijn, kunst en cultuur

Functie

Museum